

NOVES APORTACIONS
A LA FLORA VASCULAR
DEL MONTSENY (II)

GERARD PIE I LLUÍS VILAR I SAIS

INTRODUCCIÓ

Una de les majors riqueses que des d'antic s'han atribuït al Montseny és la seva diversitat d'hàbitats. En un mateix massís hi ha ben representada la vegetació típicament mediterrània, assentada al baix Montseny i que pels vessants assolellats arriba a l'alt Montseny; la centreeuropea, corresponent a l'estatge montà de les rouredes i fagedes, i de forma més escadussera però no menys destacable la vegetació de caràcter subalpí, que aprofita els cims més alts i les obagues més fredes per a trobar-hi el seu ambient idoni. Probablement aquest últim estatge no sigui present al Montseny en tota la seva entitat (tal i com trobem, per exemple, als Pirineus), però sí que moltes espècies que en són pròpies troben les condicions necessàries per a desenvolupar-s'hi.

Si bé al Montseny hi creixen espècies interessants en tots tres estats, és la flora de caire subalpí la que presenta una àrea de distribució més aïllada respecte la resta de localitats catalanes. Als cims del Matagalls, Les Agudes i el Turó de l'Home hi viuen al voltant d'un centenar d'espècies que al nostre país no es troben en gairebé cap altre lloc fora dels Pirineus, de manera que la seva presència al Montseny té un gran valor biogeogràfic, sobretot si tenim en compte que molts d'aquests tàxons tenen el límit meridional de distribució en aquest massís.

És difícil fer un anàlisi de quin pot ser el futur d'aquesta vegetació d'alta muntanya al Montseny, ja que valorar quins són els factors que afavoreixen un tipus de vegetació i quins la malmeten és més complicat del que pot semblar a simple vista. Tanmateix, sembla clar que la flora subalpina al Montseny es veu amenaçada per dos factors clau: els canvis en els usos del sòl i el canvi climàtic. Per canvis en els usos del sòl ens referim a canvis en la intervenció humana, que al Montseny històricament ha sigut molt important. La ramaderia, l'explotació forestal i l'agricultura són els més importants, tot i que en aquests darrers anys hi hem d'afegir les activitats de lleure a l'aire lliure. Actualment es mantenen pasturant al Matagalls i Turó de l'Home-Agudes ramats que ajuden al manteniment d'espais oberts, tot i que en excés poden provocar una pressió ramadera excessiva en punts concrets. Per altra banda, l'explotació forestal pot ajudar a mantenir una estructura heterogènia dels boscos, obrint clarianes enmig de masses boscoses i permetent el desenvolupament de plantes vinculades a ambients oberts.

Els efectes del canvi climàtic són incerts, però tot sembla indicar que en un futur (proper o llunyà) continuaran augmentant les temperatures i les espècies vinculades a ambients freds i amb necessitat d'innivació tindran dificultats per poder sobreviure. Aquest fet, si se suma a la situació biogeogràfica límit que tenen ja de per sí les espècies de caràcter subalpí als cims del Montseny, fa que la flora d'alta muntanya al massís tingui un interès especial per ser estudiada.

Per tots aquests motius, el 2009 es va portar a terme un estudi de quina era la distribució de moltes d'aquestes espècies vinculades a ambients d'alta muntanya al Montseny (*Cerca i localització de tàxons vegetals amenaçats, rars i/o endèmics al Parc Natural del Montseny*, Pié i Vilar, 2009), realitzat en el marc de la voluntat del Parc Natural del Montseny de conèixer i localitzar les espècies singulars presents al massís i així poder fer un seguiment de l'evolució de les seves poblacions. A l'anterior volum de les Monografies del Montseny ja vam donar a conèixer la metodologia d'aquest estudi i els resultats més rellevants del treball de camp. Enguany, i seguint amb la mateixa voluntat, volem presentar els resultats obtinguts en una segona fase d'aquest treball, realitzada el 2010 (Pié i Vilar, 2010).

De manera resumida, el treball ha consistit, primerament, en definir un llistat de tàxons que presentin localitats isolades al Montseny respecte les poblacions dels Pirineus. Un cop definides les espècies d'interès, el gruix del treball s'ha centrat en intentar localitzar-les, elaborant així mapes de distribució precisos per a cada tàxon trobat.

APORTACIONS A LA FLORA DEL MONTSENY

A partir de la bibliografia existent hem elaborat un llistat de 107 tàxons d'interès, dels quals 73 han pogut ser localitzats sobre el terreny. En aquest escrit presentem tan sols els resultats d'aquells tàxons per als quals hi ha alguna novetat, ja sigui una espècie no localitzada fins ara al Montseny o bé plantes que feia dècades que no se citaven i que es pot considerar que se'n té molt poca informació recent:

Aconitum vulparia Rchb. A l'únic peu trobat el 2009 al Serrat dels Pous hi afegim la troballa d'una segona planta molt propera a l'anterior (1590 m, DG5225). A banda, també hem localitzat un peu al Matagalls, a 1560 m (DG4829). Així doncs, en el conjunt del Montseny es coneixen tan sols tres peus d'aquesta ranunculàcia, que no hem vist fructificada.

Botrychium matricariifolium A. Br. ex Koch. Nova espècie per al Montseny. Hem localitzat una població d'aquest petit pteridòfit en una fageda acidòfila de la vall de Santa Fe, situada entremig de dos rierols, a 1140 m (DG5525). Hi

hem apreciat dotzenes de peus que es troben escampats en una àrea que no supera els 1000 m², la gran majoria en bon estat reproductiu. Aquesta nova cita representa la primera localitzada fora de l'àrea pirinenca i la més meridional de la Península Ibèrica. És un tàxon amenaçat a Catalunya considerat en *perill crític* (CR) seguint els criteris establerts per la UICN (Sáez *et al.*, 2010) i està protegida a Catalunya (Decret 172/2008 de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya, Generalitat de Catalunya).

Botrychium matricariifolium esporulat.

Nardus stricta L. Tot i ser una espècie coneguda al Montseny i ja citada per diversos autors, hem trobat poca informació publicada recentment. Aportem localitats d'aquesta espècie al Matagalls, concretament al sot de la Plana Jugadora (1446 m, DG4828) i al sot de Rocacorba (1480 m, DG4828). També

l'hem localitzada a la Calma, on apareix al sot de la Pomereta, entre 1195 i 1245 m (DG4523), i al sot dels Avellaners, a 1220 m (DG4423).

Pinguicula vulgaris L. En el volum anterior de les *Monografies del Montseny* (Pié i Vilar, 2010) donàvem a conèixer la troballa d'una localitat de *Pinguicula* sp., de la que no en vam poder determinar l'espècie amb seguretat. Doncs bé, durant el 2010 l'hem vist florida i hem pogut determinar que es tracta de *P. vulgaris*.

Potentilla pyrenaica Ramond ex DC. in Lam. et DC. Localitzada a Coll Pregon, a 1525 m (DG4928). Inicialment vam confondre les mostres recollides l'any 2009 amb *Potentilla crantzii* ssp. *latestipula* (Pié i Vilar, 2009), però en una determinació posterior amb material més complet hem pogut comprovar que es tracta de *P. pyrenaica*. Aquest tàxon ja havia estat citat per Cadevall a la Flora de Catalunya a inicis del segle XX en aquest mateix indret, però no havia tornat a retrobar-se; sembla plausible, doncs, que les cites històriques de *Potentilla crantzii* ssp. *latestipula* corresponguin també a *P. pyrenaica*, tal i com ha succeït en el nostre cas.

Saxifraga × *cadevallii* Luizet & Soulié. Hem localitzat aquest híbrid resultat del creuament entre *Saxifraga vayredana* i *Saxifraga genesiana* en tres punts del Montseny: entre el Coll d'Ordials i el Serrat dels Rocs (1410 m, DG4830), entre el Coll Sabènia i la Font de Mosquits (1314 m, DG5029) i al vessant nord-oest del Turó de l'Home Mort (1525 m, DG5326).

Veronica verna L. Aquesta petita escrofulariàcia no s'havia trobat al Montseny des d'inicis del segle XX (Cadevall, 1913-1937), quan fou trobada per diferents botànics de l'època a Les Agudes. Nosaltres l'hem localitzada en diversos indrets del Matagalls, sempre en prats de pastura: al Turó d'en Besa (1380 m, DG4628) i en diversos punts al llarg del Serrat de la Creu de Matagalls (DG4828 i DG4829, entre 1555 m i 1670 m).

Veronica verna.

AGRAÏMENTS

Agraïm a la Diputació de Girona i a la direcció del Parc Natural del Montseny el finançament que ha permès portar a terme l'estudi de localització d'espècies singulars al Montseny. Per altra banda, han sigut cabdals les aportacions de dades de Pere Barnola, Josep Masnou i Sònia Sánchez, sense les quals no s'haguessin pogut localitzar moltes de les espècies que s'han trobat.

BIBLIOGRAFIA

- BOLÒS, O.de., NUET, J. & PANAREDA, J.M., 1986. *Flora Vascular del Montseny*. El Patrimoni biològic del Montseny. Catàlegs de Flora i Fauna, 1: 41-92. Diputació de Barcelona. Barcelona.
- CADEVALL, J., 1913-1937. *Flora de Catalunya*. Institut d'Estudis Catalans.
- CLAVERO, J.M., 1988-1993. *Corologia dels tàxons vegetals de la Zona de Reserva Natural Qualificada de Les Agudes*. Dossier inèdit. Parc Natural del Montseny.
- CLAVERO, J.M., 1987-1993. *Corologia dels tàxons vegetals de la Zona de Reserva Natural Qualificada de Matagalls*. Dossier inèdit. Parc Natural del Montseny.
- CLAVERO, J.M., 1988-1993. *Corologia dels tàxons vegetals de la Zona de Reserva Natural Qualificada Passavets*. Dossier inèdit. Parc Natural del Montseny.
- FONT, X. Mòdul Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya. *Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona*. <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.ht>.
- GUTIÉRREZ, C., 1998. *Novetats florístiques per al Montseny i el Montnegre*. Butll. Inst. Cat. Hist. Nat., 66: 59-62.
- GUTIÉRREZ, C & SÁEZ, L., 1996. *Aportacions al coneixement de la flora vascular del Montseny*. Folia Botánica Miscellanea, 10: 67-75.
- PANAREDA, J.M. & NUET, J., 2005. *Novetats florístiques al Montseny des del 1986. VI Trobada d'Estudiosos del Montseny*, Breda. Monografies, 41. Diputació de Barcelona.
- PIÉ, G., SÁNCHEZ, S., & VILAR, L., 2008. *Estudis corològics de plantes vasculars al Montseny*. VII Trobada d'Estudiosos del Montseny, Granollers. Diputació de Barcelona.
- PIÉ, G. & VILAR, L., 2009. *Cerca i localització de tàxons vegetals amenaçats, rars i/o endèmics al Parc Natural del Montseny*. Dossier inèdit. Parc Natural del Montseny.
- PIÉ, G. & VILAR, L., 2010. *Cerca i localització de tàxons vegetals amenaçats, rars i/o endèmics al Parc Natural del Montseny*. Seguiment 2010. Dossier inèdit. Parc Natural del Montseny.

- PIÉ, G. & VILAR, L., 2010. *Noves aportacions a la flora vascular del Montseny (II)*. Monografies del Montseny, 25: 347-354.
- SÁEZ, L., AYMERICH, P. & BLANCHÉ, C., 2010. *Llibre vermell de les plantes vasculars endèmiques i amenaçades de Catalunya*. Argania editio. Barcelona.
- VAYREDA, E. 1879. *Plantas notables que crecen espontáneamente en Cataluña*. Imprenta de Fortanet. Madrid.